

Ю. З. Біла-Тюріна, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного, конституційного
та адміністративного права
Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ

Стаття присвячена адміністративно-правовому забезпеченню гендерної політики в Україні. В системі адміністративно-правового забезпечення описано його складові частини, а саме інституційну, нормативно-правову та гарантії. Розкрито поняття адміністративно-правового забезпечення з точки зору різних авторів. Установлено, що більшість учених розглядає адміністративно-правове забезпечення незалежно від сфери суспільних відносин, які досліджуються, як діяльність уповноважених державних органів щодо врегулювання суспільних відносин, їх юридичного закріплення за допомогою правових норм, реалізації та охорони.

Досліджено історичну ретроспективу гендерних аспектів в державному управлінні. Перший етап сходить до античної символіко-семантичної гіпотези, прихильники якої вважали, що рід виник під впливом природної даності – наявності людей різної статі. Встановлено, що на початку ХХ століття («перехідний етап») інтерес до гендерних аспектів децю зріс, хоча гендерні дослідження тоді ще не оформились як окремих науковий напрям. Виявлено, що виникнення та інтенсивне зростання власне гендерних досліджень припадає на останні десятиліття ХХ століття. Цей процес пов'язаний зі зміною наукової парадигми, розвитком постмодерністської філософії, а також зростаючим інтересом до таких галузей знань, як антропологія і соціолінгвістика, в центрі уваги яких перебувають людина й культура, суспільство.

Досліджено історичні витоки адміністративно-правового забезпечення гендерної політики у декількох періодах, таких як дореволюційний, період сексуальної революції у США 60-х років, радянський та період незалежної України.

Виокремлено особливості національного механізму забезпечення гендерної політики в Україні з описом політично слабких елементів та виокремленням першопричин його створення в досить складних умовах браку коштів і добре підготовлених кадрів. Проаналізовано проблемні аспекти гендерної рівності з акцентуванням на невизнанні гендерних пріоритетів на рівні місцевої влади.

Установлено, що важливим елементом національного механізму впровадження гендерної рівності є участь громадськості в реалізації державної політики. Участь громадськості у формуванні та реалізації державної гендерної політики – важлива умова її ефективності та врахування безпосередніх інтересів громад і окремих громадян, підвищення якості підготовки прийняття рішень.

Ключові слова: гендер, політика, механізм, адміністративно-правове забезпечення, інституційна складова частина, нормативно-правова складова частина, гарантії.

Yu. Z. Bila-Tiurina. Features of the administrative and legal provision of gender policy in Ukraine in the contest of European integration priorities

The article is devoted to the administrative and legal provision of gender policy in Ukraine. In the system of administrative and legal support, its components are described: institutional, normative and legal, and guarantees. The concept of administrative and legal support from the point of view of different authors is revealed. It was established that the majority of scientists consider administrative and legal support regardless of the sphere of social relations under investigation, as the activity of authorized state bodies regarding the regulation of social relations, their legal consolidation with the help of legal norms, implementation and protection.

The historical retrospective of gender aspects in public administration is studied. The first stage goes back to the ancient symbolic-semantic hypothesis, the supporters of which believed that gender arose under the influence of a natural given – the presence of people of different sexes. It was established that at the beginning of the 20th century (“transitional stage”), interest in gender aspects increased somewhat, although gender research had not yet taken shape as a separate scientific direction at that time. It was revealed that the emergence and intensive growth of gender research itself dates back to the last decades of the 20th century. This process is associated with a change in the scientific paradigm, the development of postmodern philosophy, as well as a growing interest in such fields of knowledge as anthropology and sociolinguistics, which focus on man and culture, society.

The historical origins of the administrative and legal provision of gender policy in several periods are studied: pre-revolutionary, the period of the sexual revolution in the USA in the 60s, during the Soviet period and independent Ukraine.

The peculiarities of the national mechanism for ensuring gender policy in Ukraine are highlighted, with a description of politically weak elements and the identification of the root causes of its creation in rather difficult conditions of lack of funds and well-trained personnel. Problematic aspects of gender equality are analyzed, with an emphasis on non-recognition of gender priorities at the level of local authorities.

It was established that an important element of the national mechanism for the implementation of gender equality is the participation of the public in the implementation of state policy. Public participation in the formation and implementation of state gender policy is an important condition for its effectiveness and taking into account the immediate interests of communities and individual citizens, improving the quality of preparation for decision-making.

Key words: gender, policy, mechanism, administrative support, institutional component, regulatory component, guarantees.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Виникнення поняття «гендер» у науці зумовило створення нового інтеграційного наукового напрямку, націленого на дослідження не біологічної, а соціальної статі. Розмежування фізіологічних і поведінкових статевих ознак привело до того, що на порозі третього тисячоліття світова спільнота переживає низку кардинальних змін, однією з яких є перехід до нового типу культури, побудованої на принципах гендерної рівності [1, с. 14]. Нині гендерна політика може й повинна виступати одним із вирішальних факторів розбудови громадянського суспільства, досягнення консенсусу між гілками влади, успішної реалізації демократичних реформ як необхідної умови для входження України як повноправного партнера до світового співтовариства. Кожна демократична країна прагне закріпити основи гендерної політики на законодавчому рівні, гарантуючи рівні основні права для всіх громадян. Україна не є винятком, оскільки Конституцією України прямо передбачено, що чоловіки й жінки є рівними між собою. Протягом останніх років у всьому світі зросло розуміння питань, пов'язаних із гендерною рівністю. Гендерна рівність передбачає стан речей, коли і чоловіки, і жінки можуть повністю реалізувати свій потенціал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні гендерне право перебуває на стадії становлення, залишаються невирішеними питання формування інфраструктури правового регулювання у сфері гендеру, а саме визначення інститутів, які здійснюватимуть вплив на гендерні процеси, методів та підходів до такого регулювання, вдосконалення наявних, скасування таких, що не відповідають принципу гендерної рівності, та прийняття нових правових норм. Україна у 1991 році позбулася статей Кримінального кодексу, які криміналізували одностатеві стосунки, щоб відповідати стандартам Ради Європи та Європейської конвенції з прав людини. Хоча зараз триває дискусія щодо можливості запровадження зареєстрованого партнерства для одностатевих пар (в Україні навіть був проєкт закону про одностатеві партнерства в Національній стратегії з прав людини до 2020 року), реальної перспективи ще ніколи не було [2, с. 21]. Задля сприяння ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок та заохочення дійсної рівності між жінками та чоловіками, в тому числі шляхом надання жінкам самостійності, Радою Європи було розроблено Конвенцію про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Україна як одна з країн-авторок Стамбульської конвенції підписала її 7 листопада 2011 року, а ратифікувала тільки 20 червня 2022 року, ухваливши Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» від 20 червня 2022 року № 2319-IX.

Підписання цього Закону передбачалося положеннями Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 року № 509-VIII, пунктом 4 Плану заходів щодо забезпечення виконання положень Європейської соціальної хартії (переглянутої) на 2015–2019 роки, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2015 року № 450-р, статтею 9 Закону України «Про міжнародні договори України». Ратифікація знаменує собою ще один крок вперед у європейській інтеграції України та підкреслює рішучість України продовжувати трансформацію країни, незважаючи на величезні виклики, пов'язані з триваючою війною з Росією. Генеральний секретар Amnesty International Агнес Калламар назвала цей крок «історичною перемогою прав жінок в Україні». Для багатьох українців ратифікація давно назріла. Україна підписала Стамбульську конвенцію більше десяти років тому, у 2011 році. Потім цю знаменну угоду про права людини ратифікував довгий список європейських країн, але процес застопорився в самій Україні. Перша спроба ратифікувати Стамбульську конвенцію була у 2016 році, але не вдалася через відсутність підтримки українських депутатів. Незважаючи на ці традиціоналістські занепокоєння, було зроблено певні кроки для вирішення проблеми домашнього насильства шляхом внесення змін до Кримінального кодексу України та вжиття низки інших заходів. Серед нововведень слід назвати створення спеціалізованих груп реагування в українських правоохоронних органах, які зосереджені саме на домашньому насильстві. Цей прогрес розглядався як бажаний, але недостатній.

Метою статті є аналіз адміністративно-правового забезпечення гендерної політики в Україні та її складових елементів, а саме інституційного, нормативно-правового, а також гарантій.

Виклад основного матеріалу. Повне та всебічне наукове пізнання поняття «адміністративно-правове забезпечення», як і будь-якого іншого правового явища, передбачає з'ясування й дослідження сутності поняття, його структури та елементів. У наукових дослідженнях щодо організаційно-правових форм діяльності органів державної влади, проведених останнім часом, наводиться досить багато визначень адміністративно-правового забезпечення. Так, В.І. Марчук під адміністративно-правовим забезпеченням розуміє дотримання встановленого порядку управління через створення й підтримку умов для виконання вимог установленого порядку управління за допомогою адміністративно-правових засобів у правовій сфері [3, с. 4]. На комплексний і багатоаспектний характер

адміністративно-правового забезпечення вказує П.І. Шаганенко. На його думку, адміністративно-правове забезпечення діяльності – це комплексний, багатоаспектний процес чи діяльність, врегульований нормами адміністративного законодавства, що здійснюється відповідним органом та спрямований на утвердження всіх необхідних і належних умов для функціонування держави, а також передбачає надання відповідних гарантій для ефективної діяльності відповідних органів [4, с. 6].

Більш повне й широке визначення адміністративно-правового забезпечення намагається надати К.І. Бриль, досліджуючи питання децентралізації державної влади в Україні, а також В.П. Кравець [5, с. 8]. Як вважають учені, адміністративно-правове забезпечення децентралізації – це сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання відносин між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади у сфері адміністративного права, що включає комплекс елементів для реалізації процесу децентралізації та створення сприятливих умов для виконання цього завдання на рівні держави, що передбачатиме розподіл державної влади, а саме розподіл повноважень і відповідальності за її використання структурами локального й регіонального рівнів. Таким чином, більшість учених розглядає адміністративно-правове забезпечення незалежно від сфери суспільних відносин, які досліджуються, як діяльність уповноважених державних органів щодо врегулювання суспільних відносин, їх юридичного закріплення за допомогою правових норм, реалізації та охорони. З огляду на різні погляди на визначення адміністративно-правового забезпечення також різняться позиції вчених щодо структури адміністративно-правового забезпечення.

П.І. Шаганенко вважає, що до структури механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення входять такі елементи, як правові норми, адміністративні відносини, акти застосування норм права, тлумачення норм права [4, с. 13]. Структуру механізму адміністративно-правового забезпечення, на думку В. І. Марчука, утворюють такі елементи: 1) норми права (адміністративно-правові норми); 2) правові відносини (адміністративно-правові відносини); 3) принципи дії механізму забезпечення порядку управління; 4) стадії порядку управління та їх забезпечення; 5) гарантії здійснення порядку управління; 6) акти застосування норм права [3, с. 9].

Тепер розглянемо особливості адміністративно-правового забезпечення гендерної політики в Україні в історичній ретроспективі. Проте перш за все необхідно визначити ключові аспекти гендерних досліджень. Дослідження, об'єктом яких є гендер, – це відносно нова галузь у сфері гуманітарних наук. Історичний розвиток гендерних досліджень може бути поділений на три такі основні етапи, як біологічний детермінізм; перехідний період (перша половина XX століття); власне гендерні дослідження (з другої половини XX століття до сьогодні) [5, с. 56]. Перший етап сходить до античної символіко-семантичної гіпотези, прихильники якої вважали, що рід виник під впливом природної даності – наявності людей різної статі. У XVIII – XIX століттях серед прихильників символіко-семантичної гіпотези були такі вчені, як І.-Г. Гердер, Д.Д. Грімм, В. Гумбольдт, що зумовило тривале панування детерміністських уявлень [5, с. 58]. На початку XX століття («перехідний етап») інтерес до гендерних аспектів дещо зріс, хоча гендерні дослідження тоді ще не оформились як окремий науковий напрям. На цій стадії вчені визнавали існування гендерних відмінностей на рівні поведінки та аналізували різні способи гендерної диференціації на різних системних рівнях. Проте результати їхніх досліджень згодом піддавалися критиці за неповноту і суб'єктивність [5, с. 9].

В еволюції сучасних гендерних досліджень можна також виділити 3 етапи, а саме алармський етап; етап феміністичної концептуалізації; постфеміністичний етап [6, с. 6]. Гендерні дослідження алармської спрямованості мали яскраво виражений ідеологічний і політичний характер, метою яких були аналіз і критика явних та неявних структурних відносин домінування, дискримінації, влади й контролю. У другій половині XX століття гендерні дослідження отримали потужний поштовх до розвитку завдяки Новому жіночому руху у США і Німеччині, що сприяло науковому розгляду і поширенню гендерної концепції задля політичної боротьби. Постфеміністичний етап характеризується емпіричною перевіркою ідей, висловлених представниками ранньої феміністської критики, появою «чоловічих досліджень», новим осмисленням методологічних проблем. Важливу роль у подоланні крайнощів відіграла розробка нових теорій ідентичності та соціальної взаємодії [6, с. 117].

У ранньофеодальний період Русі (кінець IX – початок XIV століття) під час порівняння економічних та соціальних прав чоловіків і жінок слід зазначити, що в цивільно-правових відносинах статус жінки в давньоруському праві був набагато вищим, ніж, наприклад, у римському чи давньогерманському, де дочка, дружина та мати завжди перебували під опікою чоловіка і були позбавлені правоздатності [7, с. 12]. За релігійними стереотипами у XIII столітті на Галицько-Волинських землях у сімейному праві домінуюча роль уже належала чоловікові. В Литовській державі засвідчено численні грамоти та привілеї XIV століття, які містять норми, що зрівнюють чоловіків та жінок у цивільно-правових відносинах [12, с. 8]. Загалом у цей період адміністративно-правове забезпечення гендерної політики регулювалося звичаєвим правом, грамотами та привілеями, гарантіями виконання яких була встановлена міра відповідальності.

У другій половині XVI – першій половині XVII століття жінки-міщанки та селянки були повноправними учасницями громадського (копного) суду, а інколи й шляхетського [12, с. 4]. Проте вже в другій половині XVIII століття поступово настає період позбавлення українських жінок значної кількості суспільно-політичних прав. Пов'язано

це було зі зміною суспільно-політичної та економічної ситуації у суспільстві та підпорядкуванням Гетьманщини Російській самодержавній імперії. Конкретно юридичне закріплення політики гендерної рівності в державному управлінні та фактична реалізація цього соціального явища розпочинаються з революційних демократичних подій в Україні 1917–1918 років та створення основ української національної держави і права. Вперше у Розділі II «Права громадян України» (стаття 10) Конституції Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) від 29 квітня 1918 року зафіксовано, що «актова, громадянська і політична правомочність громадянина УНР починається з 20 літ. Ніякої різниці в правах і обов'язках між чоловіком і жінкою право УНР не знає» [7, с. 52]. Такого конституційного положення тоді не мала жодна країна світу. Надалі конституційне закріплення політики гендерної рівності в Україні відбулося в Конституціях СРСР 1977 року та Конституції УРСР 1978 року.

В середині XIX століття починається власне організований рух жінок Європи і Сполучених Штатів за свою рівноправність. Українські жінки, які теж брали участь в цьому русі, отримали їх дещо раніше – після Лютневої революції 1917 року. Цей рух продовжив втілення ідей у період сексуальної революції у США 60-х років, де розпочались процеси розширення прав у гендерній сфері, які вплинули на цілий світ.

Важливість створення інституційного механізму для поліпшення становища жінок була усвідомлена ще у 70-ті роки XX століття. У Пекінській платформі дій визначено умови ефективного функціонування інституційних механізмів, такі як їхня підпорядкованість посадовій особі максимально високого рівня в уряді; децентралізоване планування, виконання і контроль задля залучення неурядових організацій і громад з низового рівня і вище; наявність достатнього обсягу ресурсів з точки зору бюджетних коштів і забезпечення кадрами; можливість впливу на розроблення урядом політики в усіх сферах.

Нині роль інституційних механізмів значно розширюється та поглиблюється. Процес створення інституційних механізмів забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в Україні розпочався після Пекінської конференції. Були створені інституційні механізми, такі як Національна комісія у справах жінки, матері і дитини (1995 рік), повноваження якої тепер виконує Соціальний центр матері та дитини; Комітети у справах сім'ї і дитини на локальному рівні (1997–1998 роки); Координаційна комісія з гендерних та сімейних питань (1997 рік). У Верховній Раді створено комітет з проблем материнства та дитинства, який пізніше реорганізовано у Комітет у справах жінок, материнства і дитинства. Однак окремого державного органу на рівні Кабінету Міністрів так і не було створено [1, с. 44].

Найважливішим здобутком українського законодавства щодо рівності статей стало визначення інституційного механізму впровадження рівних прав і можливостей жінок і чоловіків (Розділ II Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків») [8]. Механізм забезпечення гендерної рівності можна визначити як інституційну урядову та парламентську структуру, яка створюється задля сприяння посиленню ролі жінок та повноцінній реалізації жінкою своїх прав. Його основними завданнями є забезпечення застосування закону та контроль за його виконанням, зокрема принципу недискримінації і рівності між жінками та чоловіками, необхідною основою для створення інституційних механізмів є законодавча база, яка забезпечує їхню політичну легітимність [8]. Важливим елементом національного механізму впровадження гендерної рівності є участь громадськості в реалізації державної політики. Участь громадськості у формуванні та реалізації державної гендерної політики – це важлива умова її ефективності та врахування безпосередніх інтересів громад і окремих громадян, підвищення якості підготовки прийняття рішень [9].

Загалом національний механізм в Україні є політично слабким, його створюють у досить складних умовах браку коштів і добре підготовлених кадрів. Розрив між де-юре і де-факто просуванням гендерної рівності в Україні обумовлений тим, що правова система, що забезпечує гендерну рівність, має недостатні економічні підстави, а механізми контролю й моніторингу дотримання законодавства у сфері гендерної рівності є недосконалими. Інституційна сутність української моделі полягає в тісному поєднанні жорстких правил, зафіксованих у законодавстві, з масовою практикою неформальних домовленостей, які дають змогу обходити законодавчі норми. Останні роки в Україні були роками політичної нестабільності. Це мало негативні наслідки, зокрема неприйняття важливих законів у сфері впровадження гендерної рівності. Інституційний механізм України характеризується слабкістю інституту омбудсмена.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, під адміністративно-правовим забезпеченням гендерної політики в Україні необхідно розуміти регламентовану адміністративно-правовими нормами системну діяльність суб'єктів забезпечення гендерної рівності в Україні, насамперед щодо адміністративно-правового регулювання, реалізації, охорони та захисту суспільних відносин у сфері гендерної рівності, гарантування прав і законних інтересів усіх суб'єктів правовідносин (незалежно від статі), спрямовану на створення необхідних умов для нормального функціонування суспільства.

При цьому структура адміністративно-правового забезпечення гендерної політики в Україні буде складатись із таких елементів: об'єкт адміністративно-правового забезпечення гендерної політики в Україні; суб'єкти адміністративно-правового забезпечення гендерної політики; норми права (норми адміністративного права); адміністративно-правові відносини у сфері гендерної політики в Україні; гарантії адміністративно-правового забезпечення

гендерної політики в Україні. Зазначені елементи відкривають перспективи для їхнього подальшого дослідження з точки зору ефективності поєднання та реалізації з урахуванням європейського законодавства та міжнародних стандартів.

Очевидно, що Україна прагне підкреслити той факт, що вона поділяє зобов'язання ЄС щодо боротьби з домашнім насильством і заслуговує на визнання як потенційну країну-члена в майбутньому. Заявка України на вступ до ЄС сприяла попереднім зусиллям українського громадянського суспільства зарадити ратифікації Стамбульської конвенції. Важливий внесок зробили українські феміністки, правозахисники, юристи та громадські організації. Хоча геополітичні чинники, здається, відіграли значну роль у виборі часу ратифікації, кінцевими бенефіціарами будуть прості українці. Ратифікація Стамбульської конвенції допоможе створити абсолютно нову структуру, що зменшить потенціал домашнього насильства та інших форм насильства за статтю.

Список використаних джерел:

1. Болотіна Н.Б. Соціальне законодавство України: гендерна експертиза. Київ: Логос, 2001. 82 с.
2. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46–50.
3. Марчук В.І. Адміністративно-правове забезпечення встановленого порядку управління в Україні органами внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2011. 16 с.
4. Шаганенко П.І. Адміністративно-правове забезпечення діяльності прокуратури в умовах реформування правоохоронної системи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 19 с.
5. Кравець В.П., Говорун Т.В., Кікінежді О.М. та ін. Гендерні дослідження: прикладні аспекти : монографія. Тернопіль : Навчальна книга, 2013. 448 с.
6. Андрусак І.П. До історії поняття «гендерна рівність». *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 2. С. 8–13.
7. Грицяк Н.В. Теоретико-методологічні засади формування й реалізації державної гендерної політики в Україні : автореф. дис. ... докт. наук з держ. упр. : 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» ; Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2005. 36 с.
8. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 561.
9. Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Указ Президента України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

References:

1. Bolotina N.B. (2001) *Sotsialne zakonodavstvo Ukrainy: Henderna ekspertyza* [Social legislation of Ukraine: Gender expertise]. K.: Lohos, 2001. 82 p. [Ukraine]
2. Humin O.M., Priakhin Ye.V. (2016) *Administratyvno-pravove zabezpechennia: poniattia ta struktura* [Administrative and legal support: concept and structure], journal *Nashe pravo* [Our law], vol. 4. P. 46–50. [Ukraine]
3. Marchuk V.I. (2011) *Administratyvno-pravove zabezpechennia vstanovlenoho poriadku upravlinnia v Ukraini orhanamy vnutrishnikh sprav* [Administrative and legal support of the established order of management in Ukraine by internal affairs bodies]. Ph.D. thesis: 12.00.07. Lviv, 16 p. [Ukraine]
4. Shahanenko P.I. (2017) *Administratyvno-pravove zabezpechennia diialnosti prokuratury v umovakh reformuvannia pravookhoronnoi systemy* [Administrative and legal support of the activities of the prosecutor's office in the conditions of reforming the law enforcement system]. Ph.D. thesis: 12.00.07. K., 19 p. [Ukraine]
5. Edited by V.P. Kravits (2013) *Genderni doslidzhennia: prykladni aspekty* [Gender studies: applied aspects], monograph. Ternopil: Navchalna knyha, 448 p. [Ukraine]
6. Andrusiak I.P. (2013) *Do istorii poniattia "genderna rivnist"* [To the history of the concept of "gender equality"] / *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Vol 2. P. 8–13. [Ukraine]
7. Hrytsiak N.V. (2005) *Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia y realizatsii derzhavnoi hendernoi polityky v Ukraini* [Theoretical and methodological foundations of the formation and implementation of state gender policy in Ukraine]. Ph.D. thesis: 25.00.01 "Teoriia ta istoriia derzhavnoho upravlinnia". Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy [National Acad. state example under the President of Ukraine]. K., 36 p. [Ukraine]
8. VRU, Law of Ukraine (2005), *Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv* [Law of Ukraine "Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv"] // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2005. № 52. St. 561. [Ukraine]
9. PU (2005), *Pro vdoskonalennia roboty tseentralnykh i mistsevykh orhaniv vykonavchoi vlady shchodo zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv* [Ukaz Prezidenta Ukrainy, 2005], official site. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. [Ukraine]